

Annotation. Examined problems cost price inculcation of the enterprise and necessity it support under existing conditions.

Key words: cost price, accounting of administrative, production efficiency.

УДК 336.226.212.2(477)

Поліщук В.С., к. е. н., доцент КПНУ імені Івана Огієнка

ОСОБЛИВОСТІ ЗЕМЕЛЬНОГО ОПОДАТКУВАННЯ

В статті вказуються плата (податок) за землю, її форми. Підкреслюється доцільність і необхідність здійснення грошової оцінки земель і на цій основі встановлення ставок податку. Вказуються особливості сплати податку з земельних ділянок, вартість яких не встановлена. Порядок сплати земельного податку. Відмінності податку для земель сільськогосподарського і сільськогосподарського призначення.

Ключові слова: податок, ставка, оцінка, механізм, розмір, нарахування.

Аграрна економіка являє собою органічну частину загальної економічної теорії. Важливість визначення предмету теорії аграрних відносин пояснюється тим місцем, яке займає аграрна економіка в механізмі національного господарювання.

Сільське господарство є однією з найважливіших галузей виробництва. Воно є джерелом нічим не змінюваних предметів споживання, сировини для промисловості, додаткової робочої сили для несільськогосподарських галузей. В аграрній сфері створюється більше 80% національного доходу. Ця галузь суттєво впливає на соціально-економічний розвиток суспільства в цілому [5, с. 3],

Як і в інших секторах економіки в сільському господарстві діють загальні закономірності економічного розвитку. При цьому слід зауважити на важливість земельного оподаткування, оскільки врегульоване оподаткування є важливою умовою соціальної справедливості. Саме форми оподаткування в аграрній сфері, види податкових платежів, їх розміри в великій мірі відбиваються на ефективності сільськогосподарського виробництва. В Україні, яка стала на шлях розвитку ринкової економіки та приватної власності й почала виходити з економічної кризи, оподаткування землі набуває певної специфіки. Так, згідно із Законом України «Про систему оподаткування» (18.02.1997 р.) до складу податкової системи внесено податок на землю (як особливий вид майнових активів).

Податок на землю — один із найдавніших податків, який використовувався у світі з давніх-давен. І сьогодні він є одним із елементів системи оподаткування переважної більшості країн. Це зумовлено соціальною та економічною справедливістю оподаткування, оскільки платником є той, хто користується землею, а суми платежу залежать від розміру та якості земельної ділянки. Податок на землю сприяє більш ефективному використанню землі. Надходження від земельної плати хоча і не є вагомим джерелом доходів бюджету, проте вирізняються високою стабільністю. Механізм даного податку унеможливує ухилення від сплати, оскільки неможливо приховати об'єкт оподаткування.

Зазначимо, що, з одного боку земля є природним ресурсом, тому плату за землю можна було б віднести до категорії ресурсних платежів. Проте, з іншого боку, земля — це майно і земельну плату підносять здебільшого до категорії майнових податків.

В Україні використання землі є платним, плата за землю справляється у вигляді земельного податку або орендної плати. Податок запроваджено з метою формування джерела коштів для фінансування заходів щодо раціонального використання та охорони земель, підвищення родючості ґрунтів, відшкодування витрат власників землі і землекористувачів, пов'язаних із господарюванням на землях гіршої якості, ведення земельного кадастру, здійснення землеустрою та моніторингу земель, проведення земельної реформи та розвитку інфраструктури населених пунктів.

Об'єктом плати за землю є земельна ділянка, а також земельна частка (пай), яка перебуває у власності або користуванні, у тому числі на умовах оренди. Платниками виступають власники земельної ділянки, земельної частки (паю) та землекористувачі, в тому числі й орендарі.

Розмір земельного податку не залежить від результатів господарської діяльності власників землі та землекористувачів. Нарахування платежу здійснюється залежно від розміру та якості земельної ділянки. Причому з метою оподаткування якість землі узагальнюється в її грошовій оцінці, як капіталізованому рентному доходу із земельної ділянки. Як відомо, за часів існування Радянського Союзу грошова оцінка землі не проводилася, її почали здійснювати лише з початку 90-х років XX ст. Зважаючи на складність такої оцінки, вона проводилася поступово й плата за землю запроваджувалась у двох варіантах: по-перше, у вигляді відсотка від грошової оцінки по землях, по яких проведено оцінку їх вартості, по-друге, у вигляді твердих сум з одиниці площі по землях, по яких не проведено грошової оцінки. Передбачається, що згодом буде здійснено грошову оцінку всіх земель України і податок на землю функціонуватиме виключно в першому із наведених варіантів.

Податок за земельні ділянки на територіях і об'єктах природоохоронного,

оздоровчого та рекреаційного призначення, зайняті виробничими, культурно-побутовими, господарськими будівлями і спорудами, що не пов'язані з функціональним призначенням цих об'єктів, справляється у п'ятикратному розмірі.

При визначенні розміру податку на земельні ділянки, зайняті виробничими, культурно-побутовими, господарськими будівлями і спорудами, розташованими на територіях та об'єктах історико-культурного призначення, що не пов'язані з функціональним призначенням цих об'єктів, застосовуються такі коефіцієнти до відповідного земельного податку:

- міжнародного значення — 7,5;
- загальнодержавного значення — 3,3;
- місцевого значення — 1,5.

Податок за частину площ земельних ділянок, наданих підприємствам, установам, і організаціям (за винятком сільськогосподарських угідь), що перевищують норми відведення, справляється у п'ятикратному розмірі.

Якщо грошову оцінку земельних ділянок не встановлено, середні ставки земельного податку встановлюються у твердих сумах з одиниці площі. Ставки коливаються від 1,5 до 21 коп. за 1 м² залежно від чисельності населення відповідного населеного пункту (чим більша чисельність — тим вища ставка податку). Крім того, у містах Києві, Сімферополі, Севастополі та містах обласного підпорядкування з чисельністю населення понад 20 тис. мешканців до ставок податку застосовуються підвищуючі коефіцієнти від 1,2 до 3. Розмір підвищуючого коефіцієнта також залежить від чисельності мешканців населеного пункту (чим більша чисельність — тим вищий коефіцієнт).

Встановлені ставки земельного податку застосовуються з урахуванням коефіцієнтів індексації, визначених Законом України про Державний бюджет України на відповідний рік. Наприклад, у 2004–2005 рр. такий коефіцієнт індексації становив 3,03.

Окремо підвищуючі коефіцієнти застосовуються до ставок земельного податку у населених пунктах, віднесених до курортних:

- на Південному узбережжі Автономної Республіки Крим – 3,0;
- на Південно-східному узбережжі Автономної Республіки Крим – 2,5;
- на Західному узбережжі Автономної Республіки Крим – 2,2;
- на Чорноморському узбережжі Миколаївської, Одеської та Херсонської областей – 2,0;
- у гірських та передгірних районах Закарпатської, Львівської, Івано-Франківської та Чернівецької областей (крім населених пунктів, які віднесені до категорії гірських) – 2,3;

– на узбережжі Азовського моря та в інших курортних місцевостях – 1,5.

Оскільки розмір земельного податку не залежить від результатів господарської діяльності землевласника та землекористувача, для забезпечення соціальної справедливості оподаткування виникає необхідність у встановленні широкого кола пільг із плати за землю. Так, в Україні від земельного податку звільняються:

- 1) заповідники, в тому числі історико-культурні, національні природні парки, заказники (крім мисливських), регіональні ландшафтні парки, ботанічні сади, дендрологічні і зоологічні парки, пам'ятки природи, заповідні урочища та парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва;
- 2) вітчизняні дослідні господарства науково-дослідних установ і навчальних закладів сільськогосподарського профілю та професійно-технічних училищ;
- 3) органи державної влади та органи місцевого самоврядування, органи прокуратури, заклади, установи та організації, які повністю утримуються за рахунок бюджету (за винятком військових формувань, утворених відповідно до законів України, крім Збройних сил України та Прикордонних військ України), спеціалізовані санаторії України для реабілітації хворих згідно із списком, затвердженим Міністерством охорони здоров'я України, дитячі санаторно-курортні та оздоровчі заклади України, а також підприємства, установи і організації України, у складі яких є структурні підрозділи (філії, представництва), що надають санаторно-курортні та оздоровчі послуги дітям, громадські організації інвалідів України, їх підприємства та організації;
- 4) вітчизняні заклади культури, науки, освіти, охорони, здоров'я, соціального забезпечення, фізичної культури та спорту, спортивні споруди, що використовуються ними за цільовим призначенням (у тому числі студентські бази, табори відпочинку та структурні підрозділи вищого навчального закладу, які забезпечують діяльність цього закладу);
- 5) зареєстровані релігійні та благодійні організації, що не займаються підприємницькою діяльністю;
- 6) установи, організації та підприємства, що віднесені до відання національної академії наук України та галузевих академій наук;
- 7) покупець об'єкта незавершеного будівництва на земельну ділянку, відведену під такий об'єкт, з моменту придбання об'єкта на строк будівництва, визначений умовами приватизації;
- 8) новостворені фермерські господарства протягом трьох років, о п трудонедостатніх населених пунктах — п'яти років з часу передачі їм земельної ділянки у власність;
- 9) на період дії Закону України «Про фіксований сільськогосподарський податок» від 17.12.1998 р. власники земельних ділянок, земельних часток

(паїв) та землекористувачі за умови передачі земельних ділянок та земельних часток, (паїв) в оренду платнику фіксованого сільськогосподарського податку.

Крім того, встановлено низку тимчасових пільг, що діють на територіях пріоритетного розвитку, спеціальних вільних економічних зон, а також для вітчизняних підприємств з виробництва автомобілів, автобусів та комплектуючих до них, підприємств суднобудівної промисловості, суб'єктів космічної діяльності, концерну «Бронетехніка України», підприємств літакобудівної промисловості. Також Верховна Рада Автономної Республіки Крим. Їй, міські, селищні та сільські ради лише за рахунок коштів, що зараховуються на спеціальні бюджетні рахунки відповідних бюджетів, можуть додатково встановлювати пільги щодо плати за землю у вигляді часткового звільнення на певний строк або зменшення суми земельного податку.

Юридичні особи самостійно обчислюють суму земельного податку та щороку станом на 1 січня і до 1 лютого подають дані відповідній державній податковій інспекції. По нововідведених земельних ділянках розрахунки розмірів податку подаються юридичними особами протягом місяця з дня виникнення права власності або користування земельною ділянкою.

Нарахування земельного податку громадянам проводиться державними податковими інспекціями, які видають платникові до 15 липня поточного року платіжне повідомлення про сплату податку.

Земельний податок сплачується рівними частками власниками земельних ділянок, земельних часток (паїв) і землекористувачами - виробниками товарної сільськогосподарської і рибної продукції та громадянами до 15 серпня і 15 листопада, а всіма іншими платниками — щоквартально до 15 числа наступного за звітним кварталом місяця.

Розмір, умови і строки внесення орендної плати за землю встановлюються за угодою сторін у договорі оренди між орендодавцем (власником) і орендарем.

Однак, незважаючи на заходи, зі сторони директивних органів, які направлені на вдосконалення податкової системи, податок на землю потребує серйозного доопрацювання, з метою врахування всіх особливостей аграрного сектору. Так на наш погляд, при встановленні податку на землю слід було б провести аналіз всіх земель, які знаходяться в користуванні як юридичних, так і фізичних осіб, тобто здійснити банальну оцінку земельних ресурсів. Такий підхід до оподаткування на, наш погляд, сприяв би більш справедливому нарахуванню податкових платежів.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про систему оподаткування» від 18.02.1997р.

2. Закон України «Про податок з доходів фізичних осіб» від 22.05.2003р.
3. Закон. України «Про плату за землю» від 03.07.1992р.
4. Указ президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва».
5. Майовець Є.Й. Теорія аграрних відносин. — К.: 2005.
6. Месель-Веселяк В.Я. Реформування аграрного виробництва. — К.: 1999.
7. Пріб К.А. Податкова система. — К.: 2005.

***Annotation.** In the article, specified paying (tax) for earth, its forms. Expedience and necessity of realization of money estimation of earths is underlined on this basis of establishment of rates of tax. The features of payment of tax are specified from lot lands the cost of which is not set. Order of payment of land-tax. Differences of tax are for earths of the agricultural and nonfarm setting.*

***Key words:** tax, rate, estimation, mechanism, size, extra charge.*

УДК 336.76

І.В. Степанова, доцент;

О.І. Цуприк, Одеський інститут фінансів УДУФМТ

ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНІ

У статті досліджено проблеми становлення та напрямки удосконалення ринку цінних паперів в Україні.

***Ключові слова:** фінансовий ринок, цінні папери, фінансові ресурси, механізм ціноутворення, фондовий ринок, корпоративне управління, акціонерні товариства.*

Невід'ємною частиною ринкової економіки є фінансовий ринок, а незмінним сегментом у його структурі є ринок цінних паперів.

Під ринками цінних паперів розуміють такі типи ринків, де за незначний час створюються необхідні умови та відбувається швидка мобілізація, ефективний перерозподіл і раціональне розміщення фінансових ресурсів у соціально-економічному просторі держави з урахуванням інтересів і потреб суспільства шляхом здійснення емісії цінних паперів різними емітентами. В умовах високої вартості банківського кредиту, залучення коштів шляхом розміщення цінних паперів, акцій, облігацій на ринку дає підприємствам чи не